

Broj 2., 2015.g.

NASLOVNICA

SADRŽAJ

INTERVJU S POVODOM

KRITIKA

MANIFESTACIJE

... PIF

... Lutkokaz

... 5. Hrvatski bijenale ilustracije

... Osmi GLAZ-B-OS

... [Klavirski koncert](#)

... [Brekalo M.](#)
[Inspirativno i poticajno](#)

... Filmska nagrada LUX

... Seminar mladih kritičara Cluj

ESEJI

MEDUNARODNA

SURADNJA

IZ STRUKE ZA STRUKU

Matko Brekalo
Umjetnička akademija u Osijeku

Izvještaj s klavirskog seminara i koncerta uvažanih čeških umjetnika, UAOS, 12. listopada 2014.

Inspirativno i poticajno

Na Umjetničkoj Akademiji u Osijeku, 12. listopada 2014., ugostili smo dvoje uglednih gostiju iz Češke. Prof. dr. sc. Ivo Medek, češki skladatelj, član umjetničkih vijeća za glazbu na Fakultetu za glazbu Janaček akademije u Brnu te zamjenik predsjednika Vijeća za umjetnost Ministarstva kulture Republike Češke. Od 1990. Predaje na sveučilištima u SAD-u, Portugalu, Njemačkoj, Ukrajini, Nizozemskoj, Austriji, Tajlandu i Poljskoj. Autor je više od pedeset orkestralnih, komornih i elektroakustičkih kompozicija, od kojih su mnoge izvedene na najpoznatijim festivalima Europe, Azije i Amerike (Wiener Festwochen, Heidelbergu, Dortmundu, Dalassu, Amsterdamu, Cluj Moderni...). Suosnivač je ansambla za suvremenu glazbu Ars Inocnita, Marijanskog ansambla te Međunarodne škole za kompozitore i udaraljkaše – Trstenice. Uz profesora Ivo Medeka predstavila nam se i njegova supruga, Sara Medkova, koja je svjetski nagrađivana pijanistica. Klavir je magistrirala 2012. godine na Muzičkoj akademiji u Pragu, a kao dio Erasmus programa studentske zamjene usavršavala se i na Muzičkome sveučilištu Carl Maria von Weber u Dresdenu. Uz standardnu pijanističku literaturu, koncertni repertoar Sare Medkove često se odlikuje i suvremenim glazbenim ostvarenjima. Nastupala je na brojnim europskim pozornicama kao solistica sa češkim i međunarodnim orkestrima. Sara Medkova diplomirala je i kompoziciju na Janaček akademiji glazbe i izvedbenih umjetnosti u Brnu. Njene kompozicije izvode se diljem svijeta, a 2012. godine skladala je kompoziciju na zahtjev Rubinsteinovog pijanističkog natjecanja te je iste godine dobila nagradu Češke autorske organizacije kao najbolja mlada češka kompozitorica.

prof. dr. sc. Ivo Medek | dekanica UAOS prof. dr. sc. Helena Sablić Tomić
Fotografija arhiva UAOS

Tema seminara koji su nam naši uvaženi gosti održali bila je: *Proširene klavirske tehnike u suvremenoj kompoziciji*. U uvodu ove teme dr. Medek predstavio je povijesni kontekst drugačijeg tretiranja klavira od prvotne, tradicionalne prakse. Prvi koji je započeo takvu praksu bio je Henry Cowell, američki kompozitor koji je uveo tehniku *cluster*a kao novu pojavnost u klavirskoj literaturi. *Cluster*i su tzv. grozdni akordi koji se sastoje od neodređenog broja susjednih tonova. Poznajemo bijele *cluster*e (koriste se samo bijele klavirske tipke), crne *cluster*e (koriste se samo crne tipke), te njihovu mješavinu. Nastavljajući predavanje, kao slijedeću najvažniju figuru u razvoju novih klavirskih tehnika, prof. Medek istaknuo je poznatog američkog kompozitora, Johna Cagea. On je unaprijedio cijeli koncept klavira kao instrumenta napravivši preparirani klavir, koji je donio neslućeno veliki broj novih efekata, zvučnih boja i akustičnih fenomena koji su promijenili dotadašnje gledanje na klavir kao instrument. Slijedeću stvar, koju je prof. Medek istaknuo kao najznačajniju, bila je elektronika inkorporirana u živu izvedbu novih klavirskih djela preko interaktivne kontrole izvođača. Takva djela skladali su mnogi moderni kompozitori, ali je prof. Medek odlučio izdvojiti još jednog američkog kompozitora, Georga Crumba, koji je na tom polju ostavio veliki doprinos i to ne samo u klavirskoj literaturi. Na predavanju je istaknuta i važnost glazbene teatralnosti, čiji je pionir bio njemačko – argentinski kompozitor Mauricio Kagel.

Slijedeća tema o kojoj je prof. Medek govorio bila je tema koja se u potpunosti odmakla od prvotne, ali je apsolutno morala biti dotaknuta: strah studenata i učenika glazbe od izvođenja i slušanja moderne kompozicije. Profesor je objasnio kako je, na žalost, velikoj većini studenata teško izvoditi modernu glazbu pod izlikama da je prekomplicirana, strana, ne shvatljiva i na kraju krajeva, njima samima, odbojna. No profesor Medek, koji se, uz kompozicijski rad, ističe i svojim pedagoškim radom, htio je dati i svojevrsni recept (lijelek?) za takvo stajalište, a to je važnost improvizacije. Naravno nije

govorio o stilskoj (imitacijskoj) improvizaciji, te nipošto o popularnim vrstama improvizacije kao što je to u jazz-u ili blues-u, već o eksperimentalnoj improvizaciji u kojoj bi sami tražili najzanimljivije zvukove na klaviru ili nekom svom instrumentu (čak i glasu). Takav način improvizacije nadahnjuje umjetnika da se divi samom zvuku, kao akustičkom fenomenu, te svim njegovim svojstvima, pa čak i manama. To bi se ostvarilo kroz aktivno sudjelovanje u stvaranju novog zvuka. Takav način slušanja zvukova te improviziranja bitno nas približava modernoj glazbi te udaljava od ustaljenog tradicionalizma i slušanja samo onoga što nam je blisko i ugodno, te onoga na što smo navikli. Na taj način umjetnik, ili obični slušatelj, trebao bi širiti svoju percepciju zvuka i klasične glazbe kao izraza svijeta u kojem danas živimo i stvaramo, koji se svakodnevno mijenja, napreduje i teži za novim, drugačijim i originalnim ostvarenjima.

Na kraju predavanja Sara Medkova odsvirala nam je odlomke kompozicije Frederica Rzewskog pod imenom *De Profundis (Oratorij za pričajućeg pijanista)*. Tu je većina studenata po prvi puta svjedočila novim načinima sviranja klavira te notnom zapisu istoga. Seminar je završio sa velikim iščekivanjem koncerta ovih izvrsnih umjetnika, koji je uslijedio istoga dan u večernjim satima u Muzeju Slavonije u Osijeku.

Te večeri, u Muzeju Slavonije, posjetitelj je dočekala prilično neobična atmosfera. Izvođači su zatražili minimalno osvjetljenje prostora, kako bi slušatelji što veću pozornost usmjerili na zvučne efekte i ostale „teatralne“ stvari koje su pripremili za publiku. Prva predstavljena kompozicija bila je *Six Pianos* za jednog pijanista i vrpču (elektronički izvor zvuka) češkog kompozitora Vítu Zouhara. U ovoj neominimalističkoj kompoziciji solistica Sara Medkova pokazala je izuzetnu kontrolu fražiranja, stvarajući iznimno zanimljive efekte sa vrlo malim i uskim motivskim materijalom. Ova kompozicija neodoljivo je podsjećala na rana djela američkih minimalista (John Adams, Steve Reich, Philip Glass), no pomiješana sa iznimno efektno osmišljenom elektroničkom reprodukcijom dala je jedan svjež i originalni dašak minimalističkom načinu komponiranja i izvođenja. Publika je poslije ovog djela meditativnog ugođaja bila primorana sačekati pripremu klavira za slijedeću kompoziciju.

Slijedeća kompozicija na programu bila je *Inside*, kompozicija improvizacijskog karaktera, skladana od umjetnika, koji su je ujedno te večeri i izvodili. Sara Medkova bila je solistica za klavir, a Ivo Medek unutar klavira (odakle i potječe naziv kompozicije). Većina osječke publike po prvi puta je čula nov, suvremen način tretiranja klavira kao instrumenta. Kao što je prethodno navedeno, klavir se za ovu kompoziciju morao pripremiti s raznim materijalima, koji se najčešće pričvršćuju ili lijepe na žice koncertnog klavira (guma, karton, papir, raznorazni oblici udaraljki, praporci...). Unutar klavira prof. Medek stvarao je različite efekte, perkusivne i melodijske, upotrebljavajući različita pomagala (trzalica, štapovi, nokti). Čuvši nešto sasvim novo, osječka publika nije ostala ravnodušna te se mogla naslutiti stanovita podijeljenost slušateljstva prema onome što su čuli. Ovom, improvizacijski strukturiranom kompozicijom, čulo se nešto sasvim novo i drugačije, što je na neki način i potrebno našoj publici, koja na žalost nije u doticaju sa svim modernim i suvremenim glazbenim umjetničkim strujanjima.

Kompozicija pod nazivom *Humoreska*, skladatelja Cesica Zadeja, odasala je neoromantičnim stilom i osjećajem na koji je naša publika navikla te je, očekivano, srdačnije primljena. *Humoreska* je bila kratkog oblika i jednostavnog motivskog materijala, te je dosljedno pratila maniru romantičkih klavirskih minijatura. Slijedeća kompozicija bila je *Tokata Feima Ibrahima*. Ova kompozicija bila je tehnički zahtjevnija kompozicija, koja je bila uglavnom karakterizirana brzom repetitivnošću i punktuiranom akordikom (početak je vrlo podsjećao na *Tokatu u d molu op. 11.*, Sergeja Prokofjeva). Zanimljivo je bilo primijetiti obilno korištenje intervala povećane sekunde koji je ovoj kompoziciji dao balkanski štih što se inače rijetko nalazi u ovom obliku kompozicije.

Nakon kratke pauze uslijedila je kompozicija američkog kompozitora Frederica Rzewskog *De Profundis (Oratorij za pričajućeg pijanista)*. Izvođenje ove kompozicije podrazumijevalo je standardno sviranje klavira (uz par perkusivnih efekata) te naraciju teksta uz mnoštvo efekata vezanih uz ljudski glas (šapat, dahtanje, vrisak, smijeh...). Tekst koji se koristio bio je tekst Oscara Wildea koji je bio projiciran na velikom zidu muzeja. Priča koja je prikazivana kroz teatralni nastup pijanista bila je priča dubokog duhovnog umjetničkog previranja o stanju društva, utjecaju religije, novca, sveopće pohlepe i politike na stanje umjetnika u društvu. Sve to prožeto je kroz Wildeovu autobiografsku reminiscenciju godina koje je proveo u zatvoru. Posebno valja istaknuti nastup pijanistice, koja je šokirala i fascinirala ne samo preciznošću, posvećenošću i saživljenošću s djelom nego i svojom, u najmanju ruku, neobičnom kostimografijom koja je išla u prilog teatralnosti kompozicije. Nakon odslušanoga i viđenoga nitko nije ostao ravnodušan. Reakcije na cjelokupni koncert bile su podijeljene i potaknule su mnoge estetičke rasprave. Zapravo je bilo ugodno vidjeti i čuti kako se više ne raspravlja o određenim frazama i trenucima svima već poznatih, tradicionalno izvođenih „standarda“, nego o smislu glazbe, zvuka i umjetnosti općenito, te svim varijablama koje ih karakteriziraju u modernoj umjetnosti.

Sve u svemu ovaj koncert bio je inspirativan, drugačiji i iznad svega kvalitetan, te je potaknuo mnoga previranja, razmišljanja koja su najnužnija za razvoj i širenje svijesti umjetnika, građana i čovjeka općenito.

